

UDK: 801.56:801.4
Izvorni znanstveni članak
Primljeno 10/1989

MIHOVIL PANSINI, ZAGREB

SPACIOCEPCIJA I GRAMATIKA PROSTORA KAO SLUŠANJE I GOVOR

*Posvećeno profesoru Petru Guberini
o njegovoj sedamdesetpetoj godišnjici života*

Gramatika je skup pravila za slaganje dijelova (riječi) u cjeline (rečenice), ali ne odnosi se samo na verbalni jezik već i na predmetnu stvarnost.¹ Dijelovi se klasificiraju kao 1. predmeti, 2. prostor, 3. vrijeme, 4. uzrok i 5. smislenost (sinkronicitet prema C. G. Jungu). Najvažniji je odnos među njima, kojega slutimo, tražimo i stvaramo. Njezina pravila i njezinih pet elemenata djeluju u prostoru, bio to događaj, mišljenje, govor ili neki drugi jezik u sva četiri carstva, rudnom, biljnom, životinjskom ili carstvu ideja. Gramatika prostora otkriva korespondenciju i metaforičnost među jezicima. S takvom slikom komunikacije jasnije se mogu sastaviti i voditi rehabilitacijski postupci za razvoj govora.

Ključne riječi: rehabilitacija, polisenzorika, verbotonalna metoda, govor.

U rehabilitaciji valja razlikovati slušanje (S) od govora (G), jer je potonji uvjetovan prethodnim, ali ga slušanje ne stvara.

S. *Da bi čovjek razvio govor mora imati sluh (I)*. Sluhom je samo dana mogućnost za razvoj govora, kao što je vidom dano čitanje. Ali kao što oči nisu dovoljne za orijentaciju u prostoru da bi se znalo što je lijevo-desno, gore-dolje, naprijed-natrag, i nisu dovoljne da bi se stvorile predodžbe, da bi se znalo što je kamen, stablo, mačka, da bi se prepoznalo svoju ruku, tako ni sluh nije dovoljan slušanju. U percepciji i u stvaranju predodžbi sudjeluju i druga osjetila, 1. Ovip, 2. Propriocepcija, 3. Ravnotežno (vestibularno) osjetilo, 4. Sluh i 5. Vid², a zapravo je samo jedan osjet — spaciocepcija, sustav za percepciju prostora, kojega čine nabrojani osjetni organi 1—5.

Kao što je vid dio spaciocepcije, a gledanje se ostvaruje samo djelomično s pomoću vida, tako bi i slušno osjetilo samo za sebe bilo nedostatno, nego — *sluša se preko sustava za percepciju prostora (II)*. Time se prva izjava o sluhu kao uvjetu za govor proširuje i prenosi na spaciocepciju.

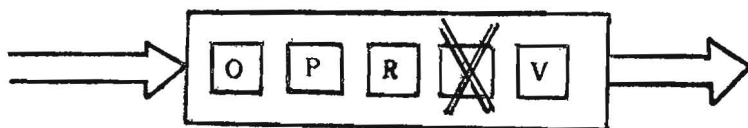
¹ Gramatika znači i pravila sama po sebi. »Grammar n. 1. the study of words and of the rules for their formation and their relationships to each other in sentences. 2. the rules themselves«, The Oxford Dictionary of Modern English, 1983.

² Evolucija im je dala redoslijed, a sinkronicitet abecedni red.

Slika br. 1

Spaciocepcijska osjetila djeluju jedinstveno. Makar da svako od njih ima svoju specifičnu senzoričku funkciju nedjeljiva su od zajedničke percepcije za svladavanje prostora. Iz časa u čas, prema potrebi i raspoloživosti, dominantna se uloga prebacuje iz jednog osjetila u drugo, ali ih je stalno veći broj istovremeno uključen. Neko od pet osjetila u svom perifernom dijelu biva povremeno zaobiđeno ili ograničeno, a bolešću prisilno oslabljeno ili isključeno. I ma koliko ta petina bila važna za neku specifičnu funkciju, ona se nadoknađuje ulazima kroz ostale četiri petine, jer su im centralni mehanizmi ionako velikim dijelom zajednički.

Slika br. 2

Gluha osoba može čuti slušajući preko sustava za percepciju prostora tako da se akustičku poruku uputi na slobodne ulaze i vježbom restrukturiraju centralni programi za obradbu podataka.³ Verbotonalni postupci osposobljavanja slušanja još su jednom potvrdili — što je bilo i ranije poznato, ali nedovoljno korišteno — da se može slušati i bez uha. Slušanje je spaciocepcijski pojav.

G. *Slušanje je samo uvjet govora (III)*. Uredno čujuće zdravo dijete naučit će govor, a da njegova okolina, u prvom redu majka, ne mora ništa znati o razvoju govora. U pravilu ona će to postići intuitivno, aktiviranjem svojih i djetetovih ugrađenih programa. Da bi se razvio govor kod gluhog djeteta valja omogućiti slušanje, ali će ono biti nedovoljno za 'spontani' razvoj govora. Potreban je još drugi dio osposobljavanja postupcima koji postoje u prirodnom razvoju govora⁴.

Lakše će se postići naravni govor ako se postavi u okvire gramatike prostora. Ona se zasniva na nekoliko postavki.

³ Ako se preko vibratora niskim frekvencijama uputi govor somatosenzoričkim putem (opipom i propriocepcijom) u središnja spaciocepcijska područja, gluha će osoba ubrzo početi čuti i razumijevati.

⁴ Petar Guberina otkrio je verbotonalnu komunikaciju slušanja i govora primjenjivu od rehabilitacije gluhih i cerebralno oštećenih do učenja stranih jezika i alfabetizacije.

1. Govor je izomorf realnosti. Ono što se događa oko djeteta i s djetetom u svijetu pretvara se u govor, ali to je moguće zato što su događaji unutar univerzalnog jezika, pa je događajima verbalni jezik korespondentan, inače se ne bi pojavio. *Govor je izomorf realnosti, verbalni oblik realnih događaja (IV).*

izomorf govora	DOGAĐAJ	GOVOR	izomorf realnosti
	predmeti	predmeti	
	prostor	prostor	
	vrijeme	vrijeme	
	kauzalnost	kauzalnost	
	sinkronicitet	sinkronicitet	

Slika br. 3

I događaj i govor pokoravaju se istim pravilima kauzalnosti koja postoji između predmeta u prostoru i vremenu, čine ih pet elemenata od kojih je sastavljen događaj i rečenica⁵, pa imaju i istu gramatiku. Gramatika je događaja prostorna, a lako je pokazati da je i verbalna gramatika prostorna⁶; ona to nužno mora biti jer je verbalni jezik izomorf događaja, pa ako je jedan prostoran onda je i drugi⁷.

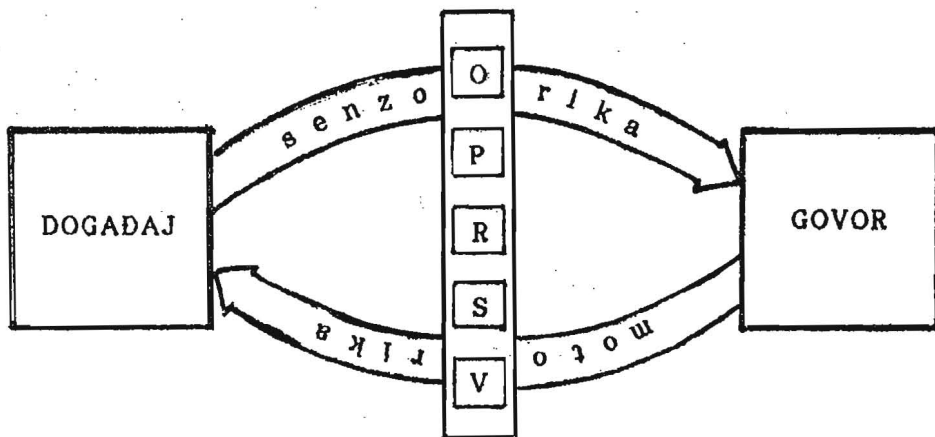
2. Između prostornog događaja i prostornog verbalnog jezika stoji percepcija prostora, jer posredovanje između njih mora također biti prostorno. *Spaciocepcija paralelnim, korespondentnim i analognim kanalima povezuje događaj i govor (V).* Unutar spaciocepcije stvaraju se prostorne predodžbe, prostorno mišljenje i prostorni govor, omogućuje slobodan protok informacija i motorička povratna sveza, bez koje bi senzorika bila nesvrhovita.

Tako dolazi do spiralnog kruženja između svijeta i mišljenja-govora.

⁵ Predmeti, prostor, vrijeme, uzročnost i smisao.

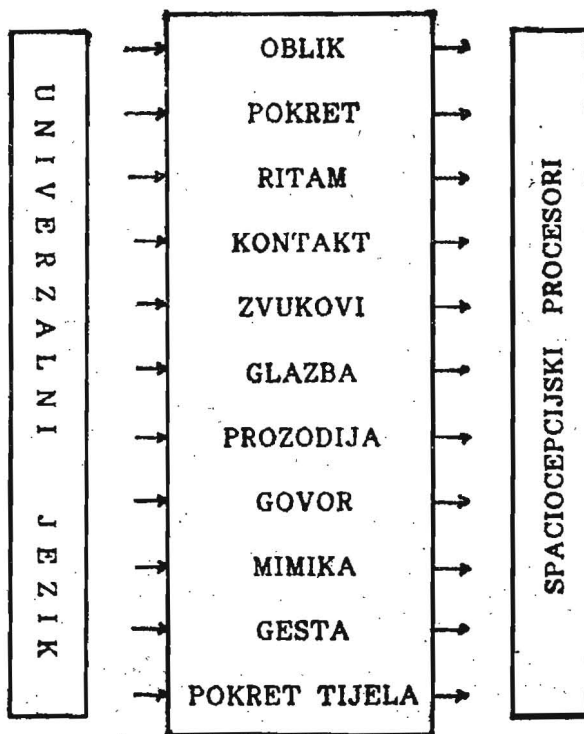
⁶ Razmišlja se u zamišljenom prostoru; kad se opisuje neki događaj pred sviješću se stvara slika prostora u kojem se zbio ili će se zbiti događaj. Geste, koje prate govor, prate zapravo misao koja se kreće u zamišljenom prostoru. To vrijedi za konkretan sadržaj, a za apstraktan gesta pokazuje da je izrastao iz konkretnog.

⁷ Inteligencija se očituje povezivanjem po smislu, u sinkronicitetu. Budući da je otkriven sinkronicitet i izvan ljudskog djelovanja (Jung: Sinkronicitet kao princip akauzalnih veza), njime se dokazuje postojanje kozmičkog uma, što komunikaciju čini još tješnjom, a čovjeka sa svim svojim dijelovima fizičkog i psihičkog bića pripadnikom holističkog jedinstva svijeta.

Slika br. 4

PAD U POSTOJANJE

Slika br. 5

3. Za razvoj govora važna je korespondencija i analogija između svijeta i bića, između rečenice događaja i verbalne rečenice. Korespondencija i analogija postoji između ta dva svijeta⁸, ali postoji i između dijelova univerzalnog jezika koji ih spajaju⁹.

Neki od tih jezika su: jezik oblika, pokreta, ritma, kontakta, jezik zvukova, glazbe, vrednota govornog jezika i govora samog, jezik mimike, geste i pokreta tijela. *Korespondencija između svijeta i bića te unutar paralelnih jezika koji ih povezuju, pokazuje se u njihovom metaforičkom značenju, zamjenjivanju, dopunjavanju i poistovjećivanju (VI).*

Tako je protumačeno zašto verbotonalna rehabilitacija ima: 1. postupke instrumentalnog i neinstrumentalnog prijenosa akustičke poruke preko spaciocepcijskog sustava, 2. postupke prijenosa proširene poruke paralelnim jezicima od kojih su neki dijelovi akustički, a drugi nisu, 3. postupke za povezivanje rečenice događaja i verbalne rečenice. Spaciocepcija i gramatika prostora nude još više, pa se nastavljaju istraživanja i primjena u rehabilitaciji slušanja i govora.

LITERATURA

1. Guberina P. Govor i prostor. *Filologija* 1986; 14 : 87—95.
2. Guberina P. Zvuk i pokret u jeziku. Zagreb: Matica Hrvatska, 1952.
3. Pansini M. Koncept gramatike prostora. *Govor* 1988; V, 2 : 117—128.
4. Piaget J, Inhelder B. Intelektualni razvoj deteta. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1986.

Résumé

LA SPACIOCEPTION ET LA GRAMMAIRE DE L'ESPACE EN FONCTION DE LA PAROLE ET DE LA COMPRÉHENSION DE LA PAROLE

L'auteur considère que la notion de grammaire peut être appliquée aussi à la réalité des objets. Ainsi, il y aurait la grammaire du langage et la grammaire des objets, de la réalité des objets. Ses parties constituantes seraient:

1. les objets,
2. l'espace,
3. le temps,
4. la causalité,
5. la synchronicité (selon C. G. Jung).

La spacioception relie tous les sens qui ensemble participent à la compréhension de la parole. L'auteur considère que la théorie verbotonale peut être expliquée sur la base de la spacioception.

⁸ Događaj i verbalni jezik korespondentni su: svaki predmet dobiva ime, svaka radnja glagol.

⁹ Riječ »blag« korespondira »blagoj« prozodiji, »blagoj« mimici, »blagoj« gesti, »blagom« osjećaju koji ih prati.